

ŽAVINTA SIDABRAITĖ

Klaipėdos universitetas
sidabra@takas.lt

Kai kurios „Kūdikių prieteliaus“ žodyno ypatybės

1795 metais Karaliaučiuje, Hartungo spaustuvėje, išleistas „Kūdikių prietelius“ tapo pirmuoju pusiau pasaulietiniu skaitinių vadovėliu lietuvių kalba. Tai buvo Frydricho Eberhardo von Rochovo (*Friedrich Eberhard von Rochow*) parengto vokiško skaitinių vadovėlio „Der Kinderfreund“ (*Vaikų draugas*) vienos iš redakcijų vertimas, atliktas Kristijono Gotlybo Milkaus (*Christian Gottlieb Mielcke*). Vadovėlių sudarė penkios dalys: pagrindinė dalis (178 tekstiniai vienetai) ir keturi priedai (*pridėjimai*). Pagrindinė dalis iš esmės yra sudaryta iš ugdomųjų pasakojimų etikos, bendruomeniškumo, švietimo, efektyvaus ūkininkavimo, karinės tarnybos, higienos, sveikatos, gamtos ir pasaulio pažinimo temomis, į pasakojimus įterpta 11 giesmių. Pirmąjį priedą sudaro šeši pasakojimai, kuriuose išdėstytos svarbiausios tikėjimo tiesos, antrąjį – 14 pasakojimų apie gamtos reiškinius, trečiojoje dalyje aiškinamasi tikrai krikščioniško elgesio samprata, o ketvirtasis priedas iš esmės yra nedidelis, 25 giesmių, giesmynėlis. Taigi iš viso „Kūdikių prieteliuje“ yra skelbiami 188 prozos pasakojimai ir 36 giesmės.

F. E. von Rochowas skaitinių vadovėlius rašė orientuodamasis į to meto raštijos kalbą. Skaitytojui pažįstama, bažnyčioje per pamokslus, Biblijos skaitymus girdima kalba buvo viena iš šio autoriaus vokiškų vadovėlių populiarumo priežasčių. K. G. Milkaus vertimas šiuo požiūriu nenusileidžia originalui – „Kūdikių prieteliaus“ kalba atitinka bendrą to meto lietuvių raštijos kalbos lygį, lietuviško teksto vaizdas yra aiškus, apčiuopiamas, pulsuoja šnekamosios liaudies kalbos, kurią K. G. Milkus palyginti gerai mokėjo, gyvybe. Pranešime aptariama „Kūdikių prieteliaus“ vieta tuo metu besikuriančios pasaulietinės lietuvių raštijos procese, analizuojamos kai kurios vadovėlio žodyno ypatybės.